

Maailma Terviseorganisatsiooni raport seab uued väljakutsed tervishoiusüsteemidele kogu maailmas

Väino Sinisalu – Eesti Arst

Viimastel kümnenditel on jõudsalt pikenenud inimeste keskmine eluiga enamikus maailma riikides. Rahvastikuteadlased ennustavad, et praeguste suundumuste jätkudes moodustavad aastal 2050 eakad inimesed (vanuses 60 eluaastat ja enam) 21,5% maakera rahvastikust (ligi 2 miljardit inimest), 2015. aastal oli neid 12,3%. Samuti on sündimuse vähenemine üleilmne suund. Järjest olulisemaks saab küsimus, milline on eakate elukvaliteet ja toimetulek ühiskonnas. Kas nad on vaid abi vajajad või suudavad ka ise ühiskonda panustada?

Elmise aasta lõpul avaldas Maailma Terviseorganisatsioon (WHO) raporti „Vanemine ja tervis“, kus on esitatud ülevaade WHO ettevalmistatavast strateegiast ja tegevusplaanidest, et toime tulla üha kiirenevas tempos suureneva vanemaealiste arvuga meie planeedil (1).

Raportis on rõhutatud vajadust muuta senist arusaama, nagu oleksid eakad isikud vaid koormus ja kulu ühiskonnale. Ühendkuningriigi näitel kulutati seal 2010. aastal eakate pensionidele, tervishoiu- ja sotsiaalteenustele 136 miljardit naela, laekumised nende maksudelt ja tööpanuselt olid aga 175 miljardit. Panustamine eakatele ei ole kulu ühiskonnale, vaid on kasulik investeering. WHO uue strateegia eesmärk on soovitada riikidel korraldada oma sotsiaal- ja tervisesüsteemid vanemaealiste vajadusi arvestades, et pikaajaline ravi oleks kättesaadav kõigile, kes seda vajavad, et igaüks saaks vananeda tema vajadustele vastavas ja teda toetavas keskkonnas (2).

Paratamatult väheneb vananedes inimese vaimne ja füüsiline võimekus. See aga ei muutu lineaarselt elatud aastatega, vaid väljendub igal inimesel omamoodi. Ei ole keskmist tüüpilist vanemaealist isikut. Pooltel vanemaealistel on ühel ajal mitu haigust. Raportis on soovitatud loobuda seni levinud kuratiivsest haigusepõhisest mudelist eakate käsitlemisel. Uueks suunaks on integreeritud patsiendikeskne tegevus eakatega. See eeldab efektiivselt koos

toimivat, iga inimese vajadusi silmas pidavat üld- ja eriarstiabi ning sotsiaalsüsteemi. Selline terviklik käsitlus peab aitama igal isikul oma võimekuse kohaselt oma vajadustega toime tulla ja panustada ka ühiskonda. Samuti on oluline luua nn vanurisõbralik väliskeskond, mis võimaldaks eakatel oma elu ja tööga toime tulla ning ühiskonnaelust osa võtta.

Käesoleval aastal on valmimas WHO egiidi all välja töötatud vanemaealiste integreeritud käsitluse juhend (*guideline for integrated care for older people*). Selles ei ole käsitletud mitte ainult eakatel sagedamini esinevate terviseprobleemide meditsiinilisi aspekte, vaid lahatud ka eakate toimetulekuks olulisi elukondlikke ja keskkonnaprobleeme ning nende lahendamise võimalusi.

WHO vananemis- ja terviseraportis käsitletud tulevikus oodatavad muutused rahvastiku koosseisus avalduvad Eestis veelgi teravamalt. Statistikaameti andmeil elas Eestis 2013. aasta 1. jaanuari seisuga 1 320 000 inimest, kellest 18% olid 65aastased või vanemad. Seniste suundumuste jätkudes kahaneb Eesti rahvaarv 2040. aastaks 950 000 inimeseni, kellest 27,6% on vanuses 65 aastat või enam. See tähendab, et vaatamata rahvaarvu vähenemisele elab Eestis 2040. aastal 100 000 eakat inimest enam kui nüüd. Kui praegu on meie rahvastikus ülalpeetavate määr 50,9%, siis 2040. aastal on see 70,2% – iga kahe ülalpeetava kohta on 3 tööealist isikut (3).

Et meie ühiskond oleks jätkusuutlik, on ainus võimalus tegutseda selles suunas, et eakad inimesed saaks maksimaalselt panustada ühiskonda. Eelneva sisulise analüüsita tehtavad, vaid rahvaarvu vähenemisega põhjendatavad kärped ja koondamised tervishoiusüsteemis meid edasi ei aita.

KIRJANDUS

1. WHO. World report on ageing and health. www.who.int/iris/bitstream/10665/186468/1/.
2. Maurice J. WHO puts healthy ageing on the front burner. *Lancet* 2016;10014:109–10.
3. Statistikaamet koostas uue rahvastikuprognooosi aastani 2040. Statistikaameti pressiteade 2014. www.stat.ee/76319.

Väino Sinisalu